

Wybory prezydenckie – Gambia 2021

Mateusz Kabaciński

Security
in practice

Wybory prezydenckie – Gambia 2021

Opracował: Mateusz Kabaciński, 19.01.2022 r.

4 grudnia 2021 roku odbyły się wybory w Gambii. Zwycięstwo odniósł dotychczasowy prezydent Adama Barrow, reprezentant Narodowej Partii Ludowej (National People's Party, NPP). Zdobył on 53,23 procent głosów, pokonując przy tym pięciu innych kandydatów[1]. Jego główny rywal – Ousainou Darboe – w wyniku głosowania uzyskał 27,7 procent. Wydarzenie to można nazwać przełomowym, gdyż jest ono pierwszym oficjalnym „eventem” wyborczym Gambii od 2016 roku, kiedy to obalono panującego przez prawie 23 lata dyktatora Yahyi Jammeha[2]. Tegoroczne wybory określono nawet mianem „sprawdzenia dla demokracji w Gambii”.

Mapa 1. Gambia na mapie Afryki.

Gdy w 2016 roku Adama Barrow pokonał urzędującego Yahyę Jammeha, dyktator początkowo uznał swoją porażkę, by niedługo po tym odmówić ustąpienia ze stanowiska. Wywołało

to niepokoje społeczne, doprowadzając do kryzysu konstytucyjnego. W tamtym okresie Barrow był członkiem Zjednoczonej Partii Demokratycznej (United Democracy Party, UDP). Startował w wyborach jako lider owego ugrupowania, ale przede wszystkim jako przedstawiciel opozycyjnego sojuszu składającego się z siedmiu partii politycznych – Coalition 2016. Ostatecznie dyktator został zmuszony do ucieczki z kraju w wyniku działań przeprowadzonych przez ECOMIG – misję wojskową, działającą w ramach misji przywrócenia demokracji w Gambii, zainicjowanej przez ECOWAS, czyli Wspólnotę Gospodarczą Państw Afryki Zachodniej[3]. Udał się wtedy na tereny Gwinei Równikowej, w której przebywa do dnia dzisiejszego[4].

Wymagania kandydowania w wyborach

Chcąc ubiegać się o prezydenturę, każdy kandydat musiał spełnić określone warunki zawarte w specjalnym kodeksie dotyczącym wyborów – IECCCE (Independent Electoral Commission's Code of Campaign Ethics). Są to następujące wymagania:

- posiadanie obywatelstwa Gambii;
- zamieszkiwanie obszaru kraju przez pięć lat poprzedzających dzień wyborów;
- ukończone 30 lat;
- wykształcenie co najmniej średnie;
- nominowanie przez co najmniej 5000 wyborców, w tym co najmniej 200 z każdego z sześciu regionów Gambii;
- przedstawienie zaprzysiężonego oświadczenia majątkowego i zaświadczenia o niezaleganiu z podatkami;
- wpłata 10 000 dalasi gambijskich (około 766 złotych) na konto bankowe Niezależnej Komisji Wyborczej (IEC) podczas składania dokumentów nominacyjnych w siedzibie IEC;
- przedstawienie symbolu partyjnego, koloru i zdjęcia[5].

Zgodnie z prawem wyborczym Gambii każdy, kto nie zostanie wybrany do reprezentowania partii politycznej, może startować jako kandydat niezależny. Wszyscy pretendenci są zobowiązani do przestrzegania IECCCE. Wymaga się również posiadania tzw. manifestu tolerancji i wielokulturowości. Taki dokument jest tworzony przez każdą partię polityczną lub kandydata biorącego udział w wyborach[6].

Kontrkandydaci obecnego prezydenta Gambii

Ousainou Darboe – 73-letni polityk, uważany za ikonę polityki opozycyjnej w Gambii. Jako przywódca Zjednoczonej Partii Demokratycznej (UDP), największej opozycyjnej siły politycznej w kraju, przez dziesięciolecia był nie lada problemem dla rządu Jammeha. Za przewodniczenie protestom przeciwko władzy w 2016 roku trafił on do więzienia na trzy lata. Wraz z zaprzysiężeniem Barrowa na nowego prezydenta Darboe opuścił więzienie i pełnił funkcję ministra spraw zagranicznych oraz jednego z trzech wiceprezydentów w rządzie Barrowa. W 2019 roku w wyniku różnic poglądowych został zwolniony z pełnienia ostatniej funkcji. Slogan wyborczy Darboe brzmiał: „Sprawiedliwość, Pokój i Rozwój”. W czasie kampanii promował idee wzmocnienia pozycji młodzieży, rolnictwa, edukacji i bezpieczeństwa w kraju.

Mama Kandeh – przywódca Kongresu Demokratycznego Gambii (GDC). Jeden z najbardziej kontrowersyjnych kandydatów ubiegających się o fotel prezydenta. Krótko przed wyborami podpisał protokół ustaleń ze zwolennikami byłego prezydenta Yahyi Jammeha. Zyskał dzięki temu jego m.in. pomoc i poparcie w kampanii wyborczej. Kandydatura Kandeha była początkowo kwestionowana z uwagi na to, że nie ukończył on szkoły średniej. Jednakże w listopadzie Independent Electoral Commission (IEC) zatwierdziła jego kandydaturę. Kluczowe punkty jego manifestu to podwyższenie jakości edukacji, ochrona środowiska i autonomia władz lokalnych. Slogan wyborczy: „Jedna Gambia, jeden naród”. Ostatecznie zajął trzecie miejsce, zyskując poparcie 17,1 procenta.

Halifa Sallah – 68-letni przywódca opozycji, kandydat i współzałożyciel Ludowo-Demokratycznej Organizacji na rzecz Niepodległości i Socjalizmu (People’s Democratic Organisation for Independence and Socialism, PDOIS). Jest on jedną z głównych postaci opozycyjnej koalicji Narodowy Sojusz na rzecz Demokracji i Rozwoju (National Assembly of Democracy and Development, NADD). Mając głęboko zakorzenioną ideologię socjalistyczną, Sallah w swoim manifestie zatytułowanym *Program transformacyjny* ma nadzieję na zmianę systemu poprzez siedem głównych obszarów: polityczny, gospodarczy, społeczny, obywatelski, kulturowy, ekologiczny i związany ze stosunkami zewnętrznymi filarów rozwoju. Jego slogan wyborczy brzmi: „Wolność, godność i dobrobyt”[7].

Abdoulie Ebrima Jammeh – urodzony w 1969 roku, kandydat na prezydenta reprezentujący Partię Jedności Narodowej (National Unity Part, NUP). Ogłaszając kandydaturę Abdoulie Jammeha, NUP zaznaczyła, że podjęła decyzję o jego kandydaturze po „energicznych i gruntowych poszukiwaniach kompetentnego kandydata”. Abdoulie Jammeh w swoim

24-stronicowym manifeste zaznaczył, że jego wizją jest „promowanie spójności społecznej w celu wspierania i utrzymania jedności narodowej oraz wywołanie transformacji społeczno-gospodarczej w Gambii, w oparciu o zasady demokracji, równości i sprawiedliwości”. Slogan wyborczy Jammeh’a to: „Jedność jest siłą”.

Essa Mbye Faal – urodzony w 1966 r. Faal jest międzynarodowym prawnikiem, który pełnił funkcję głównego oskarżyciela w gambijskiej Komisji Prawdy, Pojednania i Zadośćuczynienia (The Gambia’s Truth, Reconciliation and Reparations Commission, TRRC), komisji powołanej przez prezydenta Barrowa w celu zbadania 22-letnich rządów jego poprzednika. Faal ustąpił z tej pozycji, aby móc wziąć udział w wyborach jako kandydat niezależny. Jest on jedynym kandydatem nienależącym do żadnej partii. Z uwagi na wykonywany zawód przypuszcza się, że w przypadku wygranej kładłby największy nacisk na politykę antykorupcyjną. Dodatkowo w czasie kampanii postulował on rozwój gospodarczy i transformację infrastrukturalną. Jego slogan wyborczy brzmiał: „Jedna Gambia, Jeden naród, Jeden lud”[8]. Faal i Jammeh mieli najmniejsze poparcie wśród społeczeństwa – stanowili najmniejsze zagrożenie dla trzech głównych kandydatów[9].

Zdjęcie 1. Banjul – stolica Gambii.

Forma i proces głosowania

Prezydent Gambii jest wybierany w jednej turze w wyborach powszechnych na pięcioletnią kadencję. Zarejestrowani wyborcy otrzymują kartę, którą muszą okazać w wyznaczonym

lokalu. Po sprawdzeniu uprawnień urzędnik zaznacza lewy palec wskazujący wyborcy niezmywalnym tuszem[10]. Zamiast papierowych kart do głosowania w Gambii używa się specjalnych kamyczków. Każdy wyborca otrzymuje kamyk i umieszcza go w tubie na zapieczętowanym bębnie, który odpowiada faworyzowanemu przez niego kandydatowi.

Bębni dla poszczególnych kandydatów są pomalowane na różne kolory, odpowiadające przynależności partyjnej kandydata, a zdjęcie kandydata jest przyklejone do odpowiedniego bębni. Bębni umieszczane są w kabinie, aby zachować tajność głosowania. Włożenie kamyczka powoduje uruchomienie dzwonka wewnątrz kabiny, aby zasygnalizować, że głos został oddany[11]. Jako środek ostrożności przeciwko COVID-19 na potrzeby tych wyborów przy wejściach i wyjściach z kabiny umieszczono środki odkażające[12].

Podczas procesu liczenia głosów bębni kandydata jest rozpieczętowany, a jego zawartość opróżniana partiami na tablicach z otworami o pojemności od 200 do 500 kulek każda. Gdy skrutatorzy uzgodnią liczbę kulek, bęben jest ponownie napełniany i zachowywany do wykorzystania podczas ponownego liczenia głosów, a skrutatorzy przechodzą do urny kolejnego kandydata[13]. Proces ten powtarzany jest w każdym lokalu wyborczym. Wyniki na szczeblu krajowym znane są na ogół następnego dnia po głosowaniu, co pokazuje szybkość, z jaką odbywa się zliczanie. Zaletami systemu są niski koszt i prostota – zarówno jeśli chodzi o zrozumienie sposobu głosowania, jak i liczenia wyników[14]. Według doniesień metoda ta charakteryzuje się wyjątkowo niskim poziomem błędów w przypadku źle oddanych kart do głosowania[15].

[1] E. Egbejule, *Adama Barrow's re-election and The Gambia's long walk to justice*, aljazeera.com, 9.12.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/12/9/adama-barrows-reelection-and-the-gambias-long-walk-to-justice>, 14.12.2021.

[2] *Gambia elections: Adama Barrow declared presidential election winner*, bbc.com, 6.12.2021, <https://www.bbc.com/news/world-africa-59542813>, 14.12.2021.

[3] R. Maclean and E. Graham-Harrison, *The Gambia's President Jammeh concedes defeat in election*, theguardian.com, 2.12.2016, <https://www.theguardian.com/world/2016/dec/02/the-gambia-president-jammeh-concede-defeat-in-election>, 20.12.2021.

[4] *Ex-president Yahya Jammeh's victims still waiting for justice ahead of Gambia polls*, france24.com, 2.12.2021, <https://www.france24.com/en/africa/20211202-ex-president-yahya-jammeh-s-victims-still-waiting-for-justice-ahead-of-gambia-polls>, 15.12.2021.

[5] *Election FAQs: The Gambia. Presidential Elections December 4, 2021*, ifes.org, 30.11.2021,
https://www.ifes.org/sites/default/files/final_the_gambia_faqs_2021_presidential.pdf,
8.12.2021.

[6] Tamže.

[7] *Why Gambians won't stop voting with marbles*,bbc.com, 1.12.2021,
<https://www.bbc.com/news/world-africa-59476637>, 20.12.2021.

[8] O. Olawoyin and K. Busari, *#GambiaDecides2021: The six candidates seeking to be Gambia's president in Saturday's election*, premiumtimesng.com, 3.12.2021,
<https://www.premiumtimesng.com/news/headlines/498659-gambiadecides2021-the-six-candidates-seeking-to-be-gambias-president-in-saturdays-election.html>, 12.12.2021.

[9] Tamže.

[10] M. Ceesay, *Gambia Votes Today*,kerrfatou.com”, 4.12.2021,
<https://www.kerrfatou.com/gambia-votes-today/>, 20.12.2021.

[11] *The Gambia: Guterres calls for 'credible and transparent' election*,news.un.org, 3.12.2021, <https://news.un.org/en/story/2021/12/1107182>, 20.12.2021.

[12] M. Ceesay, *Gambia Votes Today...*

[13] *Counting Procedures*,iec.gm, <https://iec.gm/voting/counting-procedures/>, 25.12.2021.

[14] M. Ceesay, *Gambia Votes Today...*

[15] *Présidentielle en Gambie: fort engouement pour un vote dans le calme*, rfi.fr, 4.12.2021,
<https://www.rfi.fr/fr/afrique/20211204-pr%C3%A9sidentielle-en-gambie-fort-engouement-pour-un-vote-dans-le-calme>, 15.12.2021.